

Ing. Mojmír Krejčířík
Elišky Machové 13
616 00 Brno 16

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav českých dějin

Věc:

Pavel Bek

Disertační práce: Vznik, vývoj a fungování systému sociálního zabezpečení u společnosti Severní dráhy císaře Ferdinanda v období let 1836-1907

OPONENTSKÝ POSUDEK

K vypracování oponentského posudku mi byla předložena disertační práce pana Pavla Beka „Vznik, vývoj a fungování systému sociálního zabezpečení u společnosti Severní dráhy císaře Ferdinanda v období let 1836-1907“ (2014). Práce má rozsah 165 stran, 19 tabulek, 4 obrázky a 1 mapu.

Práce shrnuje výsledky výzkumu, zaměřeného na problematiku sociálního zabezpečení železničních zaměstnanců ve druhé polovině „dlouhého“ 19. století. Jak sám autor uvádí, a jak vyplývá ze seznamu literatury, jedná se o problematiku v naší historiografii značně opomíjenou, a je proto třeba provedený výzkum hodnotit jako významný přínos k jejímu bližšímu poznání. Předložená disertační práce, respektive výzkum v ní představený, jsou samozřejmě pouhou sondou do celkového systému sociálního zabezpečení v období průmyslové revoluce, nicméně pro jeho další studium může posloužit jako jedno z velmi cenných a užitečných východisek.

Z tohoto hlediska lze hodnotit předloženou práci jako přínosnou, tím více, že autor čerpá z doposud málo využitých, případně zcela nevyužitých pramenných podkladů, jejichž využití a zařazení do kontextu práce lze považovat za jeden z hlavních kladů práce. Neméně kladně lze hodnotit i skutečnost, že autor ve svém záběru nezůstal pouze v rámci vymezeném názvem práce, ale zhodnotil výsledky svého bádání i porovnáním systému sociálního zabezpečení u Severní dráhy císaře Ferdinanda se sociálním zabezpečením u dalších železničních podniků i jiných institucí v rakouské monarchii, což představuje značný přínos práce jako podkladu pro další širší výzkum v této oblasti. Za velmi přínosnou považuji kapitolu věnovanou azylovému domu Severní dráhy ve Valticích.

K samotné práci mám několik připomínek, jednak z pohledu formálního, jednak věcného. Po formální stránce lze práci hodnotit jako velmi dobře zpracovanou, včetně grafické části. Pomíjím ojedinělé chyby (překlepy) v textu, které nemají na úroveň zpracování vliv, vytknout však lze dva častěji se vyskytující gramatické

prohřešky – nedodržování shody podmětu s přísudkem (viz např. str. 121: „členky měli“, „šestinedělky museli“) a neoddělování vedlejších vět čárkami. Pozornost by měl autor věnovat také používání toponym (např. s. 25 a 39 Pozsony = Bratislava, Nagyszombat = Trnava, s. 26, 33, 34, 38 různý pravopis Bielsko a Biela, Biasko-Biala, Bielsko-Biela, správný pravopis je Bialsko-Biała).

s. 25 – „hrabě“ Fürstenberg – má být kníže

s. 38 2. ř. zdola – místo „třicátých“ let má být zřejmě osmdesátých let

s. 54 2. ř. zdola – valná hromada „koncesionářů“ – má být akcionářů

s. 68 – „viz tabulka 1“ – má být asi viz tabulka 2

s. 70 11. ř. shora – ve výčtu vlakového personálu jsou uvedeni „vrchní skladníci a skladníci“, kteří ovšem nepatřili k jízdnímu personálu; pravděpodobně se v originálu jedná o výrazy „Oberpacker“ a „Packer“, překládané jako vrchní nakladač a nakladač, resp. vrchní průvodčí a průvodčí nákladních vlaků

s. 99 7. ř. zdola – „vrchní auditor“ – z tab. 9 je zřejmé, že správně má být plukovník-auditor (Oberstauditor)

s. 107, tabulka 8 – proč je ponechána v němčině?

s. 128 – v úvodu není uveden důležitý fakt, kde se azylový dům nacházel, Valtice jsou zmiňovány až od str. 132

s. 161, 162 – v záhlaví tabulek č. 18 a 19 je špatně uveden překlad „k. k. priv. Kaiser-Fredinands-Nordbahn“ jako „k. k. soukromé Severní dráhy....“ místo správného „c. k. privilegované...“.

Po věcné stránce bych chtěl vytknout častěji se opakující chybu, která by se v historických pracích neměla vyskytovat, a to nesprávné používání zkratky „c. a k.“ Dále by měl autor v úvodu vysvětlit a jednotně používat termíny zaměstnanci (Bedienstete), úředníci (Beamte), sluhové/zřízenci (Diener); u posledního se do roku 1922 používalo českého úředního výrazu sluhové, potom zřízenci; lze použít kterýkoliv termín, ale je třeba jej používat systematicky. Případným nejasnostem by mohlo pomoci uvádění ekvivalentních termínů v němčině.

s. 56 – vysvětlení by vyžadoval údaj o ročním přírůstku ve výši 100 000 zl. r. m. (9. a 11. ř. shora), o němž není jinde zmínka, a to ani v textu, ani v tabulkových údajích

s. 72 – tabulka 4 by vyžadovala doplnění komentáře, zejména vysvětlení jejího vztahu k předchozímu textu, neboť v něm na ni není odkaz, termín „základ penze“ se v něm nevyskytuje.

Poměrně dlouhé časové období, jímž se práce zabývá, přináší problém s měnovými jednotkami, které postupně platily v Rakousku, resp. Rakousku-Uhersku. Autor mnohdy nerozlišuje, zda se jedná o zlaté konvenční nebo rakouské měny a i když u penzijního pojištění je otázka peněz poměrně zásadní, nevysvětluje tento vývoj, s výjimkou zmínky v posledním odstavci na straně 96. I když zde uvádí, že finance byly od roku 1900 vedeny v korunové měně, v některých tabulkách (č. 8, 18, 19) i v textu (s. 73) jsou údaje v korunách i před rokem 1900. I když je převod zlatých rakouské měny na koruny celkem běžně známý, domnívám se, že v práci by měl být přepočten uveden, tím spíše, že v grafech jsou obě měny vzájemně porovnávány v jednotné časové řadě, což podle mého názoru snižuje vypovídací hodnotu grafů.

K tabulce č. 11 (s. 110): je zajímavá a svědčí o tom, že autor cítil potřebu zasadit předchozí údaje o penzích, dalších požitcích a příspěvcích do širšího rámce a absolutní číselné údaje relativizovat. Použitá tabulka je ale podle mého názoru příliš málo vypovídající. Na místě by spíše bylo porovnání výše penzijních požitků s úrovní životních nákladů jednotlivých kategorií železničních důchodců (vyšších a nižších úředníků, podúředníků, zřízenců, dělníků).

U tabulky č. 17 (s. 160) není uvedeno, z kterého období jsou uvedené příjmy, o jakou měnu se jedná a zda jde o celkové příjmy nebo jen o čistou mzdu? I tato tabulka by vyžadovala komentář (v textu na ni není odkaz). Totéž se týká tabulek č. 18 a 19, neboť není jasné, co udávají číselné údaje a jaký vztah mají k předchozím vývodům (nehledě na nepřesně přeložené názvy některých profesí).

Poslední připomínka se týká kapitoly nazvané „Závěr“ (s. 137 a n.). Spíše než o závěry, které autor ze svého výzkumu vyvodil, a o doporučení pro další výzkumnou činnost, se jedná o dosti podrobné resumé. Za skutečný závěr by mohly být považovány poslední dva odstavce.

Uvedené připomínky, respektive, nedostatky, však nikterak nesnižují celkovou hodnotu předložené práce a lze předpokládat, že nejasnosti autor vysvětlí při její obhajobě. S ohledem na výše uvedené předloženou disertační práci

doporučuji k obhajobě.

V Brně, 15. dubna 2014

Ing. Mojmír Krejčířík